

Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας
του Παιδιού και του Εφήβου

Ενδοσχολική βία και εκφοβισμός

Αιτίες, επιπτώσεις, αντιμετώπιση

...απαντήσεις στα ερωτήματα των εκπαιδευτικών

Τι είναι η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός;

Η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός που εκδηλώνεται μεταξύ των μαθητών έχει αρχίσει να γίνεται αντικείμενο προσοχής, συζήτησης και μελέτης και στην Ελλάδα. Θεωρείται κοινωνικό πρόβλημα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών που διεξάγονται σε σχολεία της χώρας.

Οι όροι που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν το φαινόμενο είναι: «ενδοσχολική βία», «εκφοβισμός» και «θυματοποίηση». Ορίζουν μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου.

Δυστυχώς, σε πολλές περιπτώσεις τα περιστατικά βίας και εκφοβισμού στα σχολεία δεν αντιμετωπίζονται κατάλληλα. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα τα περιστατικά ενδοσχολικής βίας αποσιωπούνται διότι θεωρείται ότι εκθέτουν και στιγματίζουν τους θύτες, τα θύματα και το κύρος του σχολείου.

Γενικά, παρατηρείται έλλειμμα ενημέρωσης, περιορισμένη ευαισθητοποίηση και σχετική άγνοια για τον τρόπο διαχείρισης του προβλήματος. Οι γονείς ελάχιστα μιλούν για το πρόβλημα με τα παιδιά τους, οι μαθητές-θύματα συχνά αντιδρούν με απόσυρση και αποφεύγουν να ζητήσουν βοήθεια από τους ενήλικες και τέλος οι εκπαιδευτικοί συζητούν ελάχιστα στην τάξη τις συμπεριφορές βίας και εκφοβισμού.

Η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός έχει πολλές και σοβαρές επιπτώσεις τόσο στη σωματική και ψυχική υγεία όσο και στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι συνέπειες είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες και είναι δυνατόν να έχουν τραγικά αποτελέσματα.

Γιατί και πώς εκδηλώνεται;

Το φαινόμενο της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού είναι σύνθετο και στην εκδήλωσή του συμβάλλει η αλληλεπίδραση ατομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων.

Ειδικότερα, ρόλο παίζουν τα ατομικά χαρακτηριστικά των παιδιών, τα χαρακτηριστικά του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, οι διάφορες πλευρές του σχολικού περιβάλλοντος, το ψυχολογικό κλίμα του σχολείου, οι πολιτικές του εκπαιδευτικού συστήματος, οι στάσεις των ίδιων των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών απέναντι στη βία, ο τρόπος προβολής της βίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, καθώς και γενικότερα κοινωνικά προβλήματα που ενισχύουν τις αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός εκδηλώνονται με διάφορες μορφές μεταξύ των μαθητών: σωματική, λεκτική, ψυχολογική και κοινωνική.

Οι πιο συνηθισμένες εκδηλώσεις είναι:

- χειρονομίες, σπρωξιές, ξυλοδαρμοί,
- φραστικές επιθέσεις, βρισιές, προσβολές, απειλές,
- εκβιασμοί,
- καταστροφή προσωπικών αντικειμένων,
- κλοπές,
- σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση, και
- αποκλεισμός και απομόνωση από παρέες, ομαδικά παιχνίδια και κοινωνικές δραστηριότητες.

Ποια είναι η συχνότητα του προβλήματος;

Στην Ελλάδα, τα δεδομένα διαφόρων ερευνών δείχνουν ότι:

- Το 10%-15% των μαθητών πέφτει θύμα διαφόρων μορφών βίας στο σχολείο
- Οι μαθητές που ασκούν βία, δηλαδή οι θύτες, υπολογίζεται ότι ξεπερνούν το 5% του συνόλου των μαθητών.
- Έχει παρατηρηθεί ότι τα αγόρια εμπλέκονται περισσότερο σε περιστατικά σωματικής βίας σε σύγκριση με τα κορίτσια, τα οποία φαίνεται να εμπλέκονται πιο συχνά σε περιστατικά λεκτικής βίας.
- Τα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια εμπλέκονται πιο συχνά σε περιστατικά βίας, σε αναλογία 3 προς 1.
- Τα περιστατικά ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού εκδηλώνονται με μεγαλύτερη συχνότητα στο δημοτικό και στο γυμνάσιο ενώ στο λύκειο μειώνονται.
- Οι μισοί από τους μαθητές - θύματα βίας δεν αναφέρουν πουθενά το γεγονός, ενώ οι υπόλοιποι μισοί συνήθως το αναφέρουν σε φίλους τους και σπανιότερα στους εκπαιδευτικούς ή τους γονείς τους.

Τι δείχνουν τα δεδομένα της έρευνας για την ενδοσχολική βία στο Δημοτικό;

Τα αποτελέσματα έρευνας-παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε σε δημοτικά σχολεία της Αθήνας, στο πλαίσιο του διακρατικού ευρωπαϊκού προγράμματος ΔΑΦΝΗ «Πρόγραμμα Αξιολόγησης Αναγκών και Ευαισθητοποίησης για την Ενδοσχολική Βία και τον Εκφοβισμό», έδειξαν ότι:

- Το 22,5% των μαθητών έχει υποστεί κάποια μορφή λεκτικής βίας όπως κοροϊδίες, πειράγματα κ.ά., σωματικής βίας όπως χτυπήματα κ.ά., σεξουαλικής παρενόχλησης όπως σεξουαλικά σχόλια, χειρονομίες κ.ά., έμμεσης μορφής βίας όπως κλοπή, καταστροφή πραγμάτων κ.ά. ή βία κοινωνικού τύπου όπως αποκλεισμός από την ομάδα, απειλές κ.ά., με συχνότητα 2-3 φορές το μήνα ή και περισσότερο κατά τους τελευταίους δύο μήνες.
- Το 10,11% των μαθητών έχει ασκήσει κάποια μορφή βίας και εκφοβισμού σε συμμαθητές του.
- Οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να επέμβουν μόλις στο 33% των περιπτώσεων, ενώ οι δάσκαλοι αντίθετα δηλώνουν ότι βοηθούν στην πλειοψηφία των περιπτώσεων (79,4%).
- Οι μαθητές στην πλειοψηφία τους (61,54%) αναφέρουν ότι οι γονείς δεν έρχονται σε επαφή με το σχολείο για να σταματήσουν τον εκφοβισμό.
- Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι στις προσπάθειες αντιμετώπισης περιστατικών ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού αυτό που τους δυσκολεύει περισσότερο είναι η συνεργασία τους με τους γονείς των μαθητών που ασκούν τη βία.

Τι δείχνουν τα δεδομένα της έρευνας για την ενδοσχολική βία στο Γυμνάσιο;

Τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε Γυμνάσια της Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο του προαναφερόμενου διακρατικού ευρωπαϊκού προγράμματος, έδειξαν ότι:

- Το 7,8% των μαθητών ασκεί λεκτική βία προς συμμαθητές και ένα 4% σωματική βία.
- Το 12% των μαθητών πέφτει θύμα λεκτικής βίας, το 7,7% θύμα ψεμάτων και διάδοσης φημών εις βάρος του και το 5,9% βιώνει πρακτικές κοινωνικού αποκλεισμού από τις ομάδες ή τις παρέες του σχολείου.
- Το 10% των μαθητών φοβάται μήπως υποστεί πρακτικές εκφοβισμού.
- Το 81,0% των μαθητών υποστηρίζει ότι απουσιάζει η συνεργασία οικογένειας και σχολείου για την αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού και ότι για το λόγο αυτό δεν υπάρχει ουσιαστική υποστήριξη ούτε από το σχολείο (αναφέρει ότι μόνον το 29,5% των καθηγητών προσπαθεί να σταματήσει τα φαινόμενα αυτά), αλλά ούτε από την οικογένεια (μόνον το 25.1% των μαθητών πληροφορεί τους γονείς του για τέτοιου είδους γεγονότα).
- Η πρακτική που υιοθετούν οι μαθητές για να αντιμετωπίσουν καταστάσεις ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού είναι συνήθως η αγνόησή τους (56,1%).
- Οι μαθητές στην πλειοψηφία τους (80,3%) δηλώνουν ότι λυπούνται όταν βρίσκονται μάρτυρες καταστάσεων βίας και εκφοβισμού στο Γυμνάσιο.

Αντιμετωπίζεται η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός;

Στο πλαίσιο του προαναφερόμενου διακρατικού ευρωπαϊκού προγράμματος, οι μαθητές των δημοτικών σχολείων συμμετείχαν σε ειδικές ψυχοεκπαιδευτικές δραστηριότητες. Στόχος ήταν η ευαισθητοποίηση και η ενδυνάμωση των μαθητών στην αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού. Μετά το τέλος της παρέμβασης αυτής παρατηρήθηκε:

- αύξηση του ποσοστού των μαθητών (από 5,5% πριν την παρέμβαση, σε 15,79% μετά την παρέμβαση) που καταφεύγουν στο διευθυντή του σχολείου όταν πέσουν θύματα εκφοβισμού,
- μείωση του ποσοστού των μαθητών που δεν μιλούν ποτέ σε κανέναν όταν δέχονται εκφοβισμό (από 28% πριν την παρέμβαση, σε 5,26% μετά την παρέμβαση),
- μείωση του ποσοστού των μαθητών που δεν μιλούν σε κανέναν όταν ασκήσουν εκφοβισμό σε άλλο μαθητή (από 52% πριν την παρέμβαση, σε 18% μετά), καθώς οι μαθητές-θύτες μετά την παρέμβαση άρχισαν να μιλούν περισσότερο στους συνομηλίκους τους για αυτό που έκαναν (αύξηση από 23,8% πριν την παρέμβαση, σε 72,8% μετά την παρέμβαση) ή στους γονείς τους (αύξηση από 19,05% πριν την παρέμβαση, σε 45,5% μετά την παρέμβαση) ή στα αδέρφια τους (αύξηση από 10% πριν την παρέμβαση, σε 36% μετά την παρέμβαση).

Τα αποτελέσματα του προγράμματος αυτών των παρεμβάσεων δείχνουν ότι το φαινόμενο της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού μπορεί να αντιμετωπισθεί.

Ποιες είναι οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού στα παιδιά;

Οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις του εκφοβισμού και της βίας στα παιδιά είναι πολλές και σοβαρές.

Τα παιδιά που γίνονται θύματα εκφοβισμού και βίας είναι δυνατόν:

- να νοιώσουν έντονο άγχος και αισθήματα ανασφάλειας,
- να έχουν φοβίες,
- να παρουσιάσουν σχολική άρνηση,
- να απουσιάζουν συχνά από το σχολείο,
- να οδηγηθούν σε σχολική αποτυχία, και
- να εμφανίσουν μαθησιακές δυσκολίες, ψυχοσωματικά προβλήματα όπως πονοκέφαλους, πόνους στην κοιλιά, διαταραχές ύπνου, ενούρηση κ.α., και κατάθλιψη.

Τα παιδιά θύτες, δηλαδή αυτά που ασκούν τη βία και τον εκφοβισμό, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο:

- να απομακρυνθούν από το σχολείο,
- να διακόψουν τη σχολική φοίτηση,
- να εμφανίσουν τάσεις φυγής από το σπίτι, και
- να εξελιχθούν, σε ποσοστό που προσεγγίζει το 50%, σε ενήλικες με αντικοινωνική και παραβατική συμπεριφορά.

Οι συνέπειες της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού στα παιδιά είναι σοβαρές και καθοριστικές για την ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη και εξέλιξη. Για αυτό η συστηματική πρόληψη και η κατάλληλη αντιμετώπιση κάθε μορφής βίας στο σχολείο είναι πολύ σημαντική.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα παιδιά έχουν απόλυτο δικαίωμα να βρίσκονται σε ένα σχολικό περιβάλλον το οποίο να τους παρέχει ασφάλεια και προστασία.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των παιδιών που εμπλέκονται σε περιστατικά ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού;

Τα παιδιά θύματα είναι:

- περισσότερο αγχώδη και ανασφαλή από τους άλλους μαθητές
- ήσυχα και ευαίσθητα,
- εσωστρεφή και μοναχικά,
- με χαμηλή αυτοεκτίμηση,
- άτομα που δύσκολα υπερασπίζονται τον εαυτό τους.

Όταν υφίστανται βία εμφανίζουν:

- έλλειψη αυτοπεποίθησης και αδυναμία αντιπαράθεσης
- παθητική αποδοχή της βίας,
- φόβο για περαιτέρω βία ή τιμωρία από τους μεγάλους,
- σύγχυση, απόγνωση, έντονο άγχος και πανικό,
- απόσυρση και κλάμα,
- την πεποίθηση ότι η παρέμβαση ενός ενήλικα δεν θα είναι αποτελεσματική,
- την πεποίθηση ότι αν συζητήσουν το πρόβλημα με έναν ενήλικα θα εισπράξουν περισσότερη βία από τους θύτες.

Τα παιδιά θύτες, δηλαδή αυτά που ασκούν βία σε άλλα:

- έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, ενώ φαίνονται σίγουρα για τον εαυτό τους
- είναι ενεργητικά και υπερδραστήρια
- είναι επιθετικά
- είναι επιρρεπή σε παραβίαση κανόνων και αντικοινωνικές συμπεριφορές
- είναι ικανά να ξεφεύγουν από δύσκολες καταστάσεις
- δεν έχουν ηθικούς ενδοιασμούς ή τύψεις για τις πράξεις τους.

Πώς φαίνεται ότι κάποιο παιδί έχει γίνει θύμα ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού;

Ορισμένες ενδείξεις που πιθανόν να υποδηλώνουν ότι ένα παιδί έχει πέσει θύμα βίας και εκφοβισμού στο σχολείο είναι:

- μειωμένη διάθεση ή άρνηση να έρθει στο σχολείο με πρόσχημα κάποια αδιαθεσία
- αδικαιολόγητες απουσίες
- απροσδόκητη μαθησιακή πτώση που αποτυπώνεται με βαθμούς που πέφτουν
- στα διαλείμματα περνά το χρόνο του γύρω από τους εκπαιδευτικούς και τα γραφεία
- καθυστερεί να έρθει στο σχολείο ή αργεί να επιστρέψει στο σπίτι
- αρχίζει να αλλάζει τις διαδρομές ακολουθούσε όταν πήγαινε στο σχολείο ή όταν επέστρεφε από το σχολείο στο σπίτι
- τα ρούχα του είναι συχνά σκισμένα και κατεστραμμένα
- έχει σημάδια και μελανιές στο σώμα ή άλλες ενδείξεις επίθεσης και αποφεύγει να εξηγήσει πώς συνέβησαν
- χάνει συχνά τα πράγματά του
- ζητάει συχνά χρήματα από τους γονείς του γιατί χάνει αυτά που του δίνουν
- αρνείται να συμμετέχει σε σχολικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες
- υπάρχουν ξαφνικές αλλαγές στη διάθεσή του που επιμένουν
- παραπονιέται για ψυχοσωματικά προβλήματα.

Εάν ισχύουν κάποια από τα προηγούμενα, τότε ίσως να υπάρχει περιστατικό βίας και εκφοβισμού και το παιδί να χρειάζεται άμεση βοήθεια και υποστήριξη.

Τι πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός για να προλάβει την εμφάνιση της βίας και του εκφοβισμού στο σχολείο;

Για την πρόληψη της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού ο εκπαιδευτικός οφείλει:

- να συζητά με τους μαθητές για τα δικαιώματά τους, τους κανόνες συμπεριφοράς στο σχολείο και τους τρόπους αντιμετώπισης της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού,
- να ενισχύει τη φιλία μεταξύ των μαθητών και να αναδεικνύει την αλληλεγγύη της παρέας των φίλων ως το μέσον για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας και εκφοβισμού,
- να ευαισθητοποιεί τους γονείς για το πρόβλημα, στις ατομικές και ομαδικές συνεργασίες,
- να αναζητά και να αντιμετωπίζει τις αιτίες που προκαλούν την απομόνωση και την περιθωριοποίηση των μαθητών,
- να δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ένταξη των νεοφερμένων μαθητών ή των μαθητών με ειδικά προβλήματα και ανάγκες στη σχολική ομάδα και
- να ασκεί ουσιαστική εποπτεία στους χώρους του σχολείου όπου είναι πιο πιθανό να εκδηλωθεί βία μεταξύ των μαθητών.

Τι πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός για την αντιμετώπιση περιστατικών ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού;

Ο εκπαιδευτικός για την άμεση αντιμετώπιση περιστατικών ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού χρειάζεται:

- να διαβεβαιώσει το παιδί θύμα ότι «δεν ευθύνεται το ίδιο για ό,τι έχει συμβεί»,
- να του υπενθυμίσει ότι το νοιάζεται και ότι βρίσκεται εκεί για να το προστατεύει,
- να του πει ότι τα πράγματα μπορούν να αλλάξουν μόνο αν «σπάσει η σιωπή» και να του εξηγήσει ότι η κοινοποίηση περιστατικών βίας και εκφοβισμού δεν αποτελεί «κάρφωμα»,
- να συζητήσει το γεγονός στην τάξη, ώστε να προκαλέσει την εκδήλωση της αλληλεγγύης των μαθητών,
- να προτείνει στο παιδί πρακτικούς τρόπους για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων,
- να ενημερώσει αμέσως τους γονείς του παιδιού,
- να ενημερώσει παράλληλα την ομάδα των εκπαιδευτικών και τον διευθυντή του σχολείου, και
- να ζητήσει τη βοήθεια ενός ειδικού ψυχικής υγείας, εάν το κρίνει αναγκαίο.

Τι χρειάζεται να γίνει γενικότερα για να αντιμετωπισθεί η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός;

- Χρειάζεται να διερευνηθεί συστηματικά στη χώρα μας το φαινόμενο της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού σε όλες του τις διαστάσεις, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά.
- Χρειάζεται να εκδοθεί από το Υπουργείο Παιδείας εγκύκλιος με οδηγίες για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους φαινομένων. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τις διαδικασίες καταγραφής των συμβάντων, διορισμού υπεύθυνου εκπαιδευτικού και συμβούλου με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, παρακολούθησης των διαδικασιών αντιμετώπισης, ενημέρωσης των μαθητών για την πρόσβαση σε σύστημα υποστήριξης, συνεργασίας με τους γονείς και οργάνωσης ουσιαστικής εποπτείας των μαθητών κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων.
- Είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση του προβλήματος
- Είναι αναγκαία η διαρκής παρότρυνση και υποστήριξη των γονέων για την ενεργή συμμετοχή και συνεργασία τους με το σχολείο.
- Απαιτείται συνεχής συμβουλευτική των εκπαιδευτικών προς τους μαθητές με στόχο την ενίσχυση της μαθητικής ομάδας για την αντιμετώπιση εκδηλώσεων εκφοβισμού και συμπεριφορών βίας.
- Χρειάζεται να αναπτυχθούν προγράμματα προαγωγής της ψυχικής υγείας των μαθητών, τα οποία να εντάσσονται στο σχολικό πρόγραμμα με διαθεματικό χαρακτήρα και να είναι συνδεδεμένα με το πρόγραμμα σπουδών.
- Χρειάζεται να στελεχωθούν άμεσα οι εκπαιδευτικές περιφέρειες με ειδικούς ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων, ώστε να παρεμβαίνουν στην αντιμετώπιση ψυχοκοινωνικών προβλημάτων κάθε φορά που αυτά εκδηλώνονται στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα.

Υπηρεσίες που μπορούν να σας βοηθήσουν

**ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ
ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ**

801-801-1177

**«Γραμμή Σύνδεσμος για την Ψυχοκοινωνική Υγεία
του Παιδιού και του Εφήβου»**

Δευτέρα έως Παρασκευή
από 8.30πμ-20.30μ.μ. και
Σάββατο από 9.30π.μ.-14.00μ.μ.

Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου
(Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.)

**ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ και
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (Κ.Δ.Α.Υ.)**
Υπουργείου Παιδείας

**ΙΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
ΚΕΝΤΡΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ**
Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΗΜΩΝ
Τοπικής Αυτοδιοίκησης

801-801-1177

Γραμμή - σύνδεσμος

για την ψυχοκοινωνική υγεία
του παιδιού και του εφήβου

*Το πλέον αποτελεσματικό μέσο
που μπορεί να εμποδίσει την ενδοσχολική βία
και τον εκφοβισμό είναι το ίδιο το σχολείο:
Το σχολείο που εντοπίζει το πρόβλημα,
ευαισθητοποιείται και
αναπτύσσει σταθερά τακτικές αντιμετώπισης.*

Διακρατικό Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δάφνη
«Αξιολόγηση Αναγκών και Ευαισθητοποίησης για την
Ενδοσχολική Βία και τον Εκφοβισμό»

Επιστημονικός υπεύθυνος:

Ι. Τσιάντης, Αν. Καθηγητής Παιδοψυχιατρικής

Συνεργαζόμενες χώρες:

Ελλάδα - Κύπρος - Γερμανία - Λιθουανία

Μέλη της Ελληνικής Ερευνητικής Ομάδας (αλφαβητικά):

Χ. Ασημόπουλος PhD - Δ. Γιαννακοπούλου PsychD

Σ. Διαρεμέ PhD - Ι. Μπίμπου, PhD, Επίκουρη Καθηγήτρια

Ψυχολογίας - Ε. Σουμάκη M.D - Θ. Χατζηπέμος M.Sc.

Ελληνικοί φορείς υλοποίησης του προγράμματος:

Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου
Παιδαγωγική Σχολή Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης

Το πρόγραμμα υλοποιείται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος DAPHNE II, με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (DG Justice, Freedom and Security) κατά 80% και από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κατά 20%.

Δραστηριότητες και ιστορίες για την αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού
θα βρείτε στο παιδικό βιβλίο: «Μίλα μη φοβάσαι: 3 ιστορίες για τη βία στο σχολείο»,
που έγραψαν οι Ε. Δικαίου, Β. Ηλιόπουλος, Τζ. Τασάκου και εικονογράφησαν οι Λ. Βαρβαρούση,
Χρ. Ζωΐδης, Δ. Παρίση, Β. Ψαράκη και Μαθητές, έκδοση Ε.Ψ.Υ.Π.Ε. 2008.

Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου

Αγ. Ιωάννου Θεολόγου 19, 155 61 Χολαργός, Τηλ.: 210 65 46 524, Τηλ./Fax: 210 65 22 396

e-mail: info@epsype.gr, www.epsype.gr